

Rapportering av dricksvatten-tillsynen 1999

av Doris Rosling

Livsmedelsverket följer och bearbetar kontinuerligt den rapportering som den kommunala nämnd som ansvarar för hälsoskyddsfrågorna (MHN) gör enligt SLVFS 1992:14. Dessa bestämmelser har varit i kraft sedan 1 januari 1993. Mellan 1990 och 1992 var rapporteringen frivillig och inte lika omfattande som nu. Vissa frågor saknades medan andra hade en annorlunda lydelse varför direkt jämförelse inte låter sig göras. Livsmedelsverket har här bearbetat rapporteringen för 1999 med tillbakablickar på 1993-, 1994-, 1995- 1996- 1997- och 1998-års rapportering. I Livsmedelsverkets rapport nr 4/99 och 1-2000, finns samman-ställningar över 1997- och 1998-års rapporter.

Samtliga kommuner har lämnat in uppgifter till de fem senaste rapporteringarna, 1994 saknades 2 kommuner och 13 kommuner lämnade inte några uppgifter 1993. Drygt 110 kommuner kontaktades per fax för påminnelse om rapporteringen eller kompletterande och klarläggande uppgifter under 2000. Kommuner som enbart underlåtit att svara på vissa av frågorna kontaktades även denna gång.

Två nya frågor tillkom under 1998. Den ena frågan var till för att förenkla rapporteringen. Om inga stora förändringar hade skett vad avser antal anläggningar och antal prov ute i kommunen behövde inte de fyra följande frågorna besvaras. Den andra frågan handlade om kokningsrekommendationer ute i kommunerna.

Sammanställningen över den övriga livsmedelstillsynen under 1999 finns i Livsmedelsverkets rapport nr 15-2000.

Antal anläggningar

På grund av att kommunerna inte behövde svara på denna fråga om inga stora förändringar skett är antalet anläggningar i det närmaste konstant. Totalt fanns det 2 042 allmänna och 2 258 förordnandeanläggningar 1999. 266 kommuner har redovisat att de har minst ett allmänt vattenverk. De 2 258 förordnandeanläggningarna är fördelade på 179 kommuner. Antalet kommuner som redovisade förordnandeanläggningar har ökat från 152 år 1993. Antalet rapporterade anläggningar för 1999 finns i bilaga A fråga V1, fördelade efter typ av råvatten (grund-vatten eller ytvatten) och anläggning (allmänt eller förordnad) och storlek (antal konsumenter).

Antal mikrobiologiska respektive kemiska prov

Totalt har drygt 48 000 mikrobiologiska och drygt 28 000 kemiska prov analyserats i egentillsyn och

offentlig kontroll, se bilaga A frågorna V 3 och V 4. Antalet prov har i det närmaste varit konstant sedan 1993. En liten ökning har dock kunnat noteras årligen men under 1997 vände trenden neråt för att 1998 återigen öka något.

Medelvärden för antal analyser, med hänsyn tagen till typ av råvatten och anläggning samt storlek, har beräknats. Därefter kan provtagningsfrekvensen ställas i relation till gällande lagstiftning och allmänna råd.

Antal prov per anläggning

I bilaga 3 till 16 § i dricksvattenföreskrifterna (SLVFS 1989:30 med senast ändring 1993:35) finns bestämmelser om hur många undersökningar av råvatten och dricksvatten vid vattenverk som skall genomföras i egentillsynen av allmänt dricksvatten. Antalet varierar i förhållande till antal anslutna personer, typ av vattentäkt och undersökningens omfattning.

Dricksvattenföreskrifterna ger i 17 § ett allmänt råd om undersökningsfrekvensen för förordnandeanläggningar. Minimikravet är minst två mikrobiologiska och minst en kemisk undersökning per år. Efter bedömning av vattentäktens status samt dricksvattenkvaliteten kan ytterligare provtagningar bli aktuella.

Dricksvattenföreskrifterna ger också i 16 § ett allmänt råd om undersökningsfrekvensen i distributionsanläggning för allmänt dricksvatten. Där sägs att man bör undersöka tre prov per år och 1 000 konsumenter. Antalet bör dock inte understiga fyra prov per år. Detta gäller för både mikrobiologiska och kemiska prov.

Offentlig tillsyn skall enligt 18 § bedrivas i allmänna och förordnandeanläggningar och skall anpassas till den egentillsyn som utförs av huvudmannen. Tillsynen kan inriktas mot inspektioner, kontroll av dokumentation och stickprov t.ex. vid klagomål från konsumenter. För denna tillsyn ges alltså inga föreskrifter om antal undersökningar.

Rapporteringen för 1999 visar att medelvärdena för hela landet i allmänhet är i nivå med vad dricksvattenkungörelsen föreskriver, se tabell 1. Variationerna är dock stora även när man ser till medelvärden för varje enskilda kommun. Det förekommer uppgifter om att man inte gör en enda undersökning till att betydligt fler prov tas än vad som anges i bestämmelserna. Några kommuner slår fortfarande samman all provtagning, från samma vattentyp och storlek, och redovisar summan under "prov tagna på vattenverket i egentillsynen". I dessa kommuner är egentillsynen på vattenverket i allmänhet väl tilltagen medan inga prov är tagna varken på distributionsanläggningen eller i offentlig tillsyn.

Andelen kommuner som inte redovisat några prov tagna på distributionsanläggningarna har dock sjunkit från som mest 35 kommuner eller 12 % till 13 kommuner eller 4 %. Även om en förbättring skett är andelen fortfarande för stor. Tas inga prov i distributionsanläggningen får man ingen kunskap om vilken kvalitet vattnet har när det når konsumenten. Enligt 1 § i dricksvattenföreskriften ska konsumenten garanteras ett dricksvatten av god kvalitet.

Enligt allmänna råden bör det tas lika många kemiska som mikrobiologiska prov i distributionsanläggningarna. Andelen kemiska prov tagna under 1999 är fortfarande färre i rapporteringen än de mikrobiologiska proven. Någon tendens att skillnaden skulle minska kan man inte se.

Den offentliga tillsynen hade låg omfattning, se tabell 2. Även här är variationerna stora. Två kommuner redovisar fortfarande enbart offentlig tillsyn dvs. inga prov tagna i egentillsynen. Andelen kommuner som inte tar prov i offentlig tillsyn har varierat mellan 80 till 110 under åren. Under 1999 var det 91 kommuner som inte tog några offentliga prov. Man får förmoda att tillsynsmyndigheten anser att egentillsynen är tillfyllest och att inga klagomål på vattnet inkommit.

Jämför man medelvärden under de senaste åren finner man att de ändrats något, både uppåt och nedåt men förändringarna har varit mycket små.

Medelvärden för egentillsyn och offentlig tillsyn redovisas kommunvis, länsvis och för hela landet i bilaga B och C. Medianvärden (det mittersta värdet i en serie) finns även redovisade för hela landet i bilaga C.

I bilaga D, finns tabeller för hur antalet prov per kommun i egentillsyn är uppdelade efter typ av råvatten (grundvatten eller ytvatten) och storlek (antal anslutna konsumenter) samt var proven var tagna (vattenverk eller distributionsanläggning). Eftersom den offentliga provtagningen är liten har man här slagit samman den offentliga provtagningen för både vattenverket och distributionsanläggningen. För förordnade anläggningar däremot har man slagit samman samtliga provtagningar (egen- och offentlig tillsyn på vattenverk och distributionsanläggning). I denna bilaga kan man se spännvidden i tabellform av antalet prov tagna på olika typer och storlekar av anläggningar i kommunerna. Den enskilda kommunen kan därmed se var man befinner sig på skalan. Det går också att se hur många kommuner som inte uppfyller föreskrifternas bestämmelser eller dess allmänna råd. Till exempel för utgående dricksvatten från ett grundvatten som försörjer färre än 1 000 konsumenter ser man att 79 kommuner tar färre mikrobiologiska och 80 kommuner tar färre kemiska prov än vad som föreskriften föreskriver. För 1998 var antalet kommuner 71 resp. 73 dvs. en liten ökning av antalet kommuner har skett under 1999. Omräknat i procent innebär det att drygt 30 % av de kommuner (234 stycken) som uppgivit att de har den typen av anläggningar inte uppfyller föreskrifterna. Andelen som tar för få prov är alldeles för stor. Det kan finnas en naturlig förklaring till varför man tar färre prov. Den kommunala nämnden kan medge dispens för färre antal prov om det finns särskilda skäl. Man kan också se att 81 kommuner tagit fler mikrobiologiska prov och 65 kommuner tagit fler kemiska prov än vad som föreskrivs i föreskrifterna. Tittar man på den offentliga provtagningen för samma grupp finner man att i 132 kommuner togs inga mikrobiologiska prov och i 150 kommuner togs inga kemiska prov.

Återkommande anmärkningar

55 % av kommunerna har lämnat in uppgifter om att de har anläggningar (både allmänna och förordnande) med anmärkningar. Sedan rapporteringen startade (1993) har, för allmänna vattenverk, en ökning skett fram till och med 1997 därefter har en minskning kunnat konstateras. Den tydliga ökningen av förordnade anläggningar med anmärkningar mellan åren 1993 till 1996 har avstannat och därefter har varit någorlunda stabilt för att sjunka under 1999.

Att man haft anmärkningar betyder inte att konsumenter blivit sjuka, de flesta anmärkningarna är dessutom av estetisk eller teknisk karaktär. Konsumenterna kan dock uppleva det besvärande om dricksvattnet är behäftat med framförallt estetiska problem, färgat eller grumligt vatten t.ex.

Några kommuner har i sina kommentarer uppgivit att problemen består av ytvatteninträngning på grund av årstidsvariationer, detta gäller oftast vid små vattenverk. Detta visar sig i framförallt mikrobiologiska

men även kemiskt tekniska och estetiska anmärkningar. När sådana problem uppstår måste åtgärder sättas in för att eliminera effekten av årstidsvariationen, detta gäller även om vattenverket försörjer ett fåtal konsumenter. Att några sådana åtgärder är gjorda, enligt dricksvattenföreskriftens 22 §, kan man inte utläsa av rapporteringen.

Höga fluoridhalter i grundvatten är fortsättningsvis ett stort problem i vissa regioner, även här måste åtgärder sättas in.

Allmänna och förordnade anläggningar

Andelen anläggningar med återkommande anmärkningar har under de senaste åren minskat något. För allmänna anläggningar har en minskning skett från 22 % 1997 till 18 % 1999. För förordnade anläggningar har minskningen varit från 12 % 1997 till 8 % 1999, se tabell 3. Att förordnade anläggningar fortfarande har färre anmärkningar än allmänna beror till stor del på att det är svårt att fånga in t.ex. årstidsvariationer med en eller två prov per år. Andelen som har förordnade anläggningar och som inte rapporterar någon provtagning på dessa har under åren varit någorlunda konstant. För 1999 var det 11 % (20 av 179) av kommunerna som inte rapporterat en enda provtagning. Den allmänna uppfattningen är fortfarande den att det är de förordnade anläggningarna som generellt sett har ett sämre vatten.

Med få undantag är det samma kommuner som har problem med sina anläggningar år från år.

För de allmänna anläggningarna har inga stora förändringar skett fränsett den lilla minskningen av inrapporterade anmärkningar under de senaste två åren. Andelen anläggningar som hade mikrobiologiska hälsomässiga anmärkningar är fortfarande ca 4 %, vilket är samma andel det haft sedan rapporteringen började 1993. På samma sätt är det med de kemiska hälsomässiga anmärkningarna, de ligger också på ca 4 %. Andelen mikrobiologiska tekniskt estetiska problem har likaledes varit någorlunda konstant och hamnade 1999 på ca 2 %. De kemiskt estetiska anmärkningarna har varierat något för att 1999 hamna på ca 5 %. Även de kemiskt tekniska anmärkningarna har varierat något mellan åren och för 1999 var siffran 11%.

Anläggningar uppdelade på ytvatten och grundvatten och i storleksordning

Det är fortfarande de stora anläggningarna som står för flest anmärkningar. Det förväntade resultatet var att de minsta anläggningarna skulle ha flest anmärkningar. Återigen spelar nog provtagningsfrekvensen en stor roll, se tabell 4 och 5, eftersom det tas fler prov på stora anläggningar. Detta gäller för både ytvatten och grundvatten, det är dock fortfarande tydligast på ytvatten.

Andelen anmärkningar på anläggningar med ytvatten är större än på grundvattenanläggningar. Detta är förväntat eftersom ytvattens kvalitet i allmänhet varierar mer än grundvattens dessutom tas det flera prov på denna typ av anläggningar.

Andelen kemiska hälsomässiga anmärkningar är förväntat större hos grundvatten än hos ytvatten, främst på grund av att förhöjda fluoridhalter inte före-kommer i ytvatten. Flera anmärkningar på mikrobiologiska estetiska tekniska anmärkningar hade däremot ytvatten vilket också var förväntat.

Inte heller här har några stora förändringar skett om man jämför de senaste sju åren.

Sjukdomsutbrott

Rapporteringen om sjukdomsutbrott är jämförd och kompletterad med Smittskyddsinstitutets (SMI) uppgifter. I tabell 6 har dock endast tagits med det utbrott som med största sannolikhet beror på förorenat dricksvatten. I tabell 6 redovisas vidare endast utbrott från allmänna eller förordnande anläggningar varför ett enskilt utbrott under midsommarperioden som SMI rapporterat inte kommer med i tabellen. Vid detta tillfälle insjuknade ett 30-tal konsumenter.

För 1999 var det endast en kommun som redovisade ett sjukdomsutbrott, 200 konsumenter insjuknade. Man kunde inte vid detta tillfälle fastställa den mikroorganism som orsakade utbrottet. Detta kan bero på att analysteknik saknas eller att provtagningen inte fungerat tillfredsställande. Ytterligare en anledning kan vara att vattnet tillfälligt varit förorenat t.ex. på grund av påverkan från avlopp. Föroreningen kan ha varit tillfällig, varför prov som tagits när konsumenterna väl insjuknat inte givit positivt resultat. Huvudmannen har även ibland omgående ökat desinfektionen och endast tagit prov på vattnet efter desinfektionen.

Drygt 300 konsumenter insjuknade 1993 vid åtta olika utbrott. Fyra av dessa utbrott inträffade vid allmänna anläggningar och två i vardera förordnade och enskilda anläggningar.

Över 3 300 konsumenter insjuknade 1994 vid elva olika utbrott. Sju av dessa utbrott inträffade vid allmänna anläggningar och två i vardera förordnade och enskilda anläggningar.

En dramatisk ökning av antalet insjuknade konsumenter inträffade under 1995 beroende på att två stora utbrott inträffade med 3 000 respektive 10 000 berörda konsumenter. Totalt insjuknade drygt 13 500 konsumenter. Sjukdomsutbrotten fördelades på vardera fyra allmänna och enskilda samt tre förordnade anläggningar. Av de allmänna anläggningarna var två ytvatten och två grundvatten.

Antalet insjuknade på grund av dricksvatten minskade kraftigt under 1996 till ca 3 600. Ett utbrott berörde 3 300 konsumenter. Utöver det utbrottet drabbades ytterligare sex allmänna vattenverk varav två var ytvatten och de resterande fem var grundvatten. En förordnad och fyra enskilda anläggningar råkade också ut för vattenburna utbrott.

Under 1997 fortsatte minskningen av antalet insjuknade. Endast drygt 200 har rapporterats insjuknade under året. Tre anläggningar var allmänna och antalet insjuknade var 185. Två förordnade och en enskild anläggning har också rapporterat sjukdomsutbrott.

Under 1998 ökade antalet insjuknade till 2 700 konsumenter till följd av förorenat vatten från två grundvattenverk. Man kunde inte vid något tillfälle fastställa den mikroorganism som orsakade utbrottet. Utöver detta rapporterades ytterligare fem utbrott, dessa ansågs alltför osäkra och därför togs de ej med i rapporteringen.

Det är mycket viktigt att man kommer fram till orsaken till utbrotten. Förblir orsaken oklar är det svårt att sätta in rätt åtgärder för att förhindra en upprepning. Ytterligare en fråga som är svår att svara på är när eller om man kan minska på desinfektionen.

Kokningsrekommendationer

Livsmedelsverkets uppfattning är att allt oftare rekommenderas kokning ute i kommunerna. Av den

anledningen tillkom frågan om kokningsrekommendation i 1998-års rapportering. Livsmedelsverket ville dessutom få uppgift om anläggningen var allmän – förordnad, yt- eller grundvatten, hur många personer som berördes, om någon blev sjuk, vilken månad rekommendationen startade samt hur många dagar rekommendationen varade. Jämförelse med föregående år låter sig endast göras eftersom denna fråga tillkom vid 1998-års rapportering.

Livsmedelsverket anser att det är ett allvarligt tillbud som inträffat om kommunen går ut med kokningsrekommendationer. En kokningsrekommendation måste *alltid* ses som ett allvarligt problem uppstått i produktionen. Om man hamnat i en krissituation är det naturligtvis bättre att gå ut med en kokningsrekommendation än att hoppas på det bästa, men återigen får detta inte enbart ses som en enkel försiktighetsåtgärd. Detta ställer till stora problem för konsumenterna även om de är tacksamma för att kommunen går ut och varnar vid konsumtion av vattnet.

Ett tillbud som inte ingår i statistiken är den kommun som råkade ut för ett vattenburet utbrott där 200 personer insjuknade. Vid detta tillfälle skulle konsumenterna inte ens efter kokning dricka av vattnet. Kommunen körde ut vatten till konsumenterna.

Antal kokningsrekommendationer

Kokningsrekommendationer berörde 49 anläggningar fördelade på 38 kommuner under 1999, andelen berörda anläggningar under 1998 var 69 stycken. Av de 49 anläggningarna var 32 allmänna och de resterade 17 var förordnade. Antalet kokningsrekommendationer har dock minskat något.

Kokningsrekommendationens längd var allt från två till 120 dagar. Den vanligaste tidsperioden var dock från två till tio dagar, se tabell 7. Rekommendationer på 120 dagar förekom vid en förordnad anläggning. För en allmän anläggning förekom kokningsrekommendationer på 60 dagar, 174 konsumenter drabbades vid detta tillfälle. Huvud-mannen eller vattenproducenten måste sätta in tillräckliga resurser för att undvika dessa långa kokningsrekommendationstider i en framtid.

Tidpunkten för kokningsrekommendationer

69 % eller 34 av kokningsrekommendationerna inträffade företrädesvis under juni, juli, augusti, september och oktober, se tabell 8. För 1998 var 78 % av kokningsrekommendationerna koncentrerade till denna period. Årligen återkommande problem som ger anledning till kokningsrekommendationer måste leda till att extra resurser i förebyggande syfte vidtas för att undvika att samma olägenheter upprepas nästkommande år.

Antal berörda vid kokningsrekommendationer

Rapporteringen visar att endera är det vattenverket som släpper ut undermåligt dricksvatten eller så uppstår problemen ute i distributionsanläggningen. Ibland är det enbart några fastigheter i en större distributionsanläggning som är berörda. Vid de flesta tillfällen var andelen drabbade konsumenter få. Som framgår av tabell 9 berördes 27 % eller 13 kokningsrekommendationer färre än 50 konsumenter, 80 % eller 39 kokningsrekommendationer berörde färre än 500 konsumenter. Det har skett en liten ökning under 1999 av kokningsrekommendationer på anläggningar med färre än 50 konsumenter.

Livsmedelsverket noterar att antalet kokningsrekommendationer var färre under 1999 än under 1998. Huruvida detta är en trend får framtiden utvisa. För att få ett mått på omfattningen kan man multiplicera antalet konsumenter med antalet dagar vid varje tillfälle och addera dessa då kommer man fram till en siffra på drygt 400 000. Man kan säga att var 20:e konsument som fick vatten från allmänna eller

förordnade anläggningar blev uppmanad att koka sitt dricksvatten under en dag under 1999 på grund av att det vatten som levererades inte uppfyllde de mikrobiologiska krav som är fastställda. Motsvarande siffra för 1998 var var 10:e konsument.

Tillsynsbesök - inspektioner

Åren 1991 och 1992 (när rapporteringen var frivillig) angavs tillsynsbesöken vara fler än 2 000 per år. Antalet tillsynsbesök under åren 1993 till 1996 har varierat något men varit ca 1 400 besök per år. Varför denna dramatiska minskning inträffade mellan 1992 och 1993 har Livsmedelsverket ingen förklaring till. Sedan 1997-års rapportering förändrades frågeställningen något, se bilaga A fråga 3. 4. Förändringen innebar att enbart ett provtagningsbesök inte skulle räknas in i tillsynsbesöken. Tillsynsbesöken blir med denna ändring mer likt en inspektion. Detta är sannolikt förklaringen till att antalet inspektioner har minskat till 1 070 under 1997. Därefter har antalet inspektioner varit i det närmaste konstant. Under 1999 gjordes 1 013 inspektioner. Inspektionsfrekvensen per anläggning som varierade mellan 0,66 - 0,74 under åren 1993 till 1996 sjönk till 0,52 under 1997, för 1999 var inspektionsfrekvensen 0,50. I 154 kommuner genomfördes inspektioner under 1999 det är lika många kommuner som under de sex senaste åren. Detta innebär att ca 40 % eller 113 av kommunerna inte gjort några inspektioner (22 kommuner har inga egna allmänna vattenverk). Det är dock inte alltid samma kommuner som redovisar noll tillsynsbesök. Noteras kan dock att 18 kommuner med allmänna vattenverk inte sedan 1993 rapporterat ett enda tillsynsbesök till Livsmedelsverket.

I tabell 10 anges antalet inspektioner per län under 1999. Södermanlands län har haft flest inspektioner med 1,3 besök per anläggning medan Dalarnas och Västernorrlands län ligger lägst med 0,27 besök. Ett allmänt råd till 4 § i tillsynsföreskrifterna (SLV FS 1996:15) säger att man bör göra minst ett besök per år.

I hur stor utsträckning kommunerna använder sig av samråd med huvudmannen finns inte angivet. Samråd kan vara en kanal bland flera att öka kompetensen hos tillsynsmyndigheten men den kan aldrig ersätta besöken, vilka är en viktig del i den offentliga tillsynen. Tillsynsmyndigheten bereder sig då tillfälle att observera vad som brister och vad som åtgärdats sedan senaste besöket. Enligt dricks-vattenföreskrifterna är inte heller ett egentillsynsprogram som i huvudsak endast omfattar provtagning och analys tillfyllest.

Förelägganden

Antalet förelägganden har varit tämligen konstant och varierat mellan 15 – 27 förelägganden under åren 1993 – 1997. Under 1998 minskade föreläggandena till 11 stycken för att 1999 minska ytterligare till åtta stycken.

Föreläggandena berodde under 1999 på

- mikrobiologiska orsaker i huvudsak (1)
- kemiska orsaker i huvudsak (3)
- avsaknad av beskrivning av distributionsanläggningen (3)
- avsaknad av reservvattentäkt (1)
- problem i allmänna täkter (7)

- problem i förordnade täkter (1)

Det är i huvudsak olika kommuner som lägger förelägganden, dvs. det som påtalades ena året åtgärdas till nästa år. Om minskningen av förelägganden kommer att fortsätta eller om minskningen har varit tillfällig kommer framtiden att utvisa.

283 kommuner eller 98 % hade inget föreläggande rörande dricksvatten under 1999, se bilaga A fråga V 7.

Avsaknad av larm

Dricksvattenföreskrifternas 7 § föreskriver larm vid viss beredning. Kommunerna har haft övergångsbestämmelser från denna paragraf och paragrafen började gälla fullt ut från den 1 januari 1994.

Vid 1999-års rapportering uppgav 33 kommuner eller 12 % (se bilaga A fråga V 9) att de saknade larm, åtminstone på en förordnandeanläggning. Bland dessa kommuner svarade 11 att de under rapporteringsåret (2000) skulle ha samtliga larm installerade. En kommun var okunnig om förhållandena samt 21 kommuner hade inte omnämnt när larmen skulle vara färdiginstallerade. 238 kommuner eller 88 % svarade att de hade samtliga larm installerade. Andelen kommuner som har samtliga larm installerade har ökat från 75 % (1997) till 88 % (1999). Livsmedelsverket förutsätter att andelen kommuner som ännu inte är klara med sina larm kommer att minska ytterligare vid nästa rapportering.

Dispens för larm kan endast ges av Livsmedelsverket.

Avsaknad av beskrivning över distributionsanläggningen

Dricksvattenföreskriftens 15 § föreskriver att det skall finnas beskrivningar över distributionsanläggningarna. Kommunerna har haft övergångsbestämmelser från denna paragraf under fem år och paragrafen började gälla fullt ut den 1 januari 1995.

Vissa kommuner har tolkat det som att denna paragraf inte skulle gälla förordnandeanläggningar. Detta är felaktigt, paragrafen gäller både för allmänna och förordnandeanläggningar. Dispens från denna paragraf ges av Livsmedelsverket.

I allmänna råden till 15 § anges vad som bör ingå i dessa beskrivningar. Tillsynsmyndigheternas krav på vad som skall ingå kan därför variera från kommun till kommun.

79 % eller 227 kommuner, se bilaga A, fråga V 9, anser att de har tillräckliga beskrivningar på sina distributionsanläggningar. 62 kommuner uppger att de inte har några beskrivningar eller att beskrivningarna inte är helt tillfyllest. Om huvudmännen tänker begära dispens för detta framgår inte.

Noteras bör också att de kommuner som uppgivit att de saknar beskrivningar kanske bara har ett fåtal förordnandeanläggning kvar att beskriva och att samtliga större anläggningar är klara.

Sammanfattning

Den årliga rapporteringen till Livsmedelsverket har nu pågått under sju år och förändringen blir mindre för varje år.

Den allmänna uppfattningen är att det är de små samt de förordnade anläggningarna som generellt sett har ett sämre vatten. Rapporteringen pekar på att det är de stora anläggningarna som har flest anmärkningar. De små allmänna anläggningarna och förordnandeanläggningarna har procentuellt lägre antal anmärkning-ar. Anledningen kan vara att det är svårt att utifrån få analyser fånga in t.ex. årstidsvariationerna eller tillfälliga förändringar.

Andelen kommuner som inte gjort ett enda tillsynsbesök är fortfarande 40 % vilket får anses vara en anmärkningsvärt hög siffra.

Under 1999 minskade antalet insjuknade till 200 konsumenter. Ett avloppsvatten förorenade ett grundvattenverk. Man kunde inte vid detta tillfälle fastställa den mikroorganism som orsakade utbrottet.

Antalet kokningsrekommendationer minskade något jämfört mot föregående år. Det förekom 49 kokningsrekommendationer under 1999 jämfört med 69 1998. Man kan säga att var 20:e konsument som fick vatten från allmänna eller förordnande anläggningar blev uppmanad att koka sitt dricksvatten under en dag under 1999 på grund av att det vatten som levererades inte uppfyllde de mikrobiologiska krav som är fastställda.

Variationerna mellan kommunerna är fortfarande stora. Detta gäller inte endast redovisat antal prov per anläggning utan även för flera frågeställningar t.ex. avsaknad av inspektionsbesök. Enstaka kommuner kan också ha stora variationer år från år.

Sammanställningen och utvärderingen av 1999-års rapportering ger vid handen att dricksvattnet i allmänna anläggningar i Sverige i de flesta fall är av god kvalitet, men att det finns undantag. För att fortsättningsvis kunna bibehålla, eller där det är nödvändigt, förbättra dagens situation behövs fortsatt utökat engagemang i dessa frågor från huvudmännen och från den kommunala nämnd som har den direkta tillsynen av dricksvattenförsörjningsanläggningarna.

Tabell 1

Medelvärden från samtliga anläggningar för antalet mikrobiologiska och kemiska analyser gjorda i egentillsynen under 1999

Vattentyp	Mikrobiologi			Kemi		
	<1 000	1 000 - 4 000	>4 000	<1 000	1 000 - 4 000	>4 000
	Vattenverken					
Allmänt, grundv. u. infiltration	4,5	7,7	15,8	2,3	3,7	8,6
Allmänt, grundv. m. infiltration	6,8	12,3	22,5	3,0	4,7	14,6

Allmänt, ytvatten	8,1	22,7	51,4	2,5	4,1	20,1
Allmänt, bl. ytv. och grundv.	9,9	58,2	49,9	4,0	22,4	18,6
Förordnat, A och E grundvatten	0,86	5,3	–	0,36	2,2	–
Förordnat, A och E ytvatten	2,2	–	–	0,71	–	–
	Distributionsanläggningarna					
Allmänt, grundv. u. infiltration	3,4	6,8	22,5	2,2	4,6	14,5
Allmänt, grundv. m. infiltration	5,0	16,9	53,7	3,8	10,7	42,3
Allmänt, ytvatten	5,2	10,3	70,0	2,7	7,6	55,8
Allmänt, bl. ytv. och grundv.	3,0	12,2	67,5	1,4	5,4	52,2
Förordnat, A och E grundvatten	0,64	0,90	–	0,25	0,80	–
Förordnat, A och E ytvatten	1,9	–	–	0,54	–	–

Tabell 2

Medelvärden från samtliga anläggningar för antalet mikrobiologiska och kemiska analyser gjorda i offentlig tillsyn under 1999

Vattentyp	Mikrobiologi			Kemi		
	<1 000	1 000 - 4 000	>4 000	<1 000	1 000 - 4 000	>4 000
	Vattenverken					
Allmänt, grundv. u. infiltration	0,24	0,66	0,35	0,22	0,46	0,42

Allmänt, grundv. m. infiltration	0,62	3,0	0,88	0,31	0,67	0,59
Allmänt, ytvatten	0,11	1,4	0,98	0,08	0,23	0,26
Allmänt, bl. ytv. och grundv.	1,3	5,8	1,1	0,43	5,8	0,89
Förordnat, A och E grundvatten	0,18	0	–	0,07	0	–
Förordnat, A och E ytvatten	0,15	–	–	0,07	–	–
	Distributionsanläggningarna					
Allmänt, grundv. u. infiltration	0,3	0,40	2,2	0,20	0,18	1,5
Allmänt, grundv. m. infiltration	0,81	4,0	3,4	0,27	0,96	2,0
Allmänt, ytvatten	0,81	0,92	6,8	0,33	0,70	4,2
Allmänt, bl. ytv. och grundv.	0,57	0,20	3,8	0,29	0	1,3
Förordnat, A och E grundvatten	0,17	2,8	–	0,07	0	–
Förordnat, A och E ytvatten	0,21	–	–	0,07	–	–

Tabell 3

Allmänna och förordnade anläggningar med

återkommande anmärkningar under 1999.

Anmärkningstyp	2 042 allmänna		2 258 förordnade	
	Antal	%	Antal	%
Mikro (h)*	70	3,4	87	3,9

Mikro (e,t)*	38	1,9	6	0,3
Kemi (h)*	77	3,8	48	2,1
Kemi (e)*	111	5,4	58	2,6
Kemi (t)*	227	11	97	4,3
Samtliga#	363	18	186	8,2

Tabell 4

Allmänna anläggningar baserade på grundvatten med anmärkningar uppdelade i storleksordning under 1999.

Anmärk-ningstyp	1 376 grundvatten		283 grundvatten		166 grundvatten		1 825 grundvatten	
	< 1 000		1 000 - 4 000		> 4 000		Samtliga	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Mikro (h)*	41	3,0	9	3,2	9	5,4	59	3,2
Mikro(e,t)*	14	1,0	6	2,1	2	1,2	22	1,2
Kemi (h)*	64	4,7	4	1,4	7	4,2	75	4,1
Kemi (e)*	64	4,7	10	3,5	15	9,0	89	4,9
Kemi (t)*	137	10	29	10	27	16	193	11
Samtliga#	222	16	41	15	43	26	306	17

I grundvatten ingår infiltrerat grundvatten

Tabell 5

Allmänna anläggningar baserade på ytvatten med anmärkningar uppdelade i storleksordning under 1999.

I ytvatten ingår blandvatten

Anmärk-ningstyp	69 ytvatten		53 ytvatten		95 ytvatten		217 ytvatten	
	< 1 000		1 000 - 4 000		> 4 000		Samtliga	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%

Mikro (h)*	1	1,4	1	1,9	9	9,5	11	5,1
Mikro(e,t)*	2	2,9	2	2,8	12	13	16	7,4
Kemi (h)*	1	1,4	0	0	1	1,1	2	0,9
Kemi (e)*	3	4,3	5	9,4	14	15	22	10
Kemi (t)*	8	12	8	15	18	19	19	16
Samtliga#	13	19	11	21	33	35	57	26

* h=hälsomässig, e=estetisk, t=teknisk

#=Samtliga anläggningar som haft anmärkningar, en del anläggningar har haft fler än en anmärkning.

Tabell 6

Vattenburna utbrott under 1999 uppdelade på vattentyp, antal sjuka och ev.agens.

Utbrott	Typ av vatten		Yt- vatten	Grund- vatten	Antal personer	Agens
	Nr.	Allmänt				
1	1			1	200	Okänt

SMI har dessutom rapporterat om ett midsommarutbrott där ett 30-tal personer fick magproblem

Tabell 7

Kokningsrekommendationernas längd under 1998 och 1999

Antal dagar	< 5	5 - 10	11 - 20	21 - 30	> 30
1998	13	25	15	8	8
1999	19	11	10	3	6

Tabell 8

Månad då kokningsrekommendationen började under 1998 och 1999

Månad	Jan.	Feb.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec
-------	------	------	------	-------	-----	------	------	------	------	------	------	-----

1998	0	1	1	2	2	6	13	11	18	6	8	1
1999	0	1	3	2	3	6	7	11	4	6	1	5

Tabell 9

Antalet berörda konsumenter vid kokningsföreläggandet under 1998 och 1999

Antal berörda konsumenter	1998	1999
< 50	14	13
51 - 200	19	19
201 - 500	22	7
501 - 1 000	2	2
1 001- 5 000	10	3
> 5 000	2	5